

A képen Cziffra György látható

20:35, Péntek (július 15.), Duna II. Autonómia

Kézzegy

Szabados György - "Az események titkos története"

40 perc, 2006

Az aktuális rész ismertetője: Háromféle történet, történés titkait próbáljuk a film nyelvén elmesélni. Mindhárom főszereplője Szabados György zongoraművész, a magyar improvizatív zene megteremtője. Az első egy debreceni koncert, ahol azt tanulmányozhatjuk, hogyan és mi történik az improvizált zene megszületése és megszólaltatása közben. A második egy régmúltban lezajlott beavatási esemény megidézése. A harmadik pedig maga az előadott zenemű - "Az események titkos története" - által elmesélt történet az 1956-os szabadságharcról. A történeteknek saját kódrendszerük van. Ilyen például az énekléshez használt preparált nyelv és preparált zongora, egy emlék látványa és hangjai vagy a zenélés leírhatatlan háttérműködése és annak hatása. "Nincsen külön világ és külön művészet. Az égi világosság olykor megmutatkozik, olyankor az ember tisztává s széppé, a közösség jóvá és eggyé válik, a hatalom elcsodálkozik. És megszólal valami hallhatatlan hangzás. Az esetnek ilyenkor szabadság a neve, s a szabadság igazán ilyenkor érthető" - írja Szabados György az 1983-ban írt, s 1990-ig mindössze kétszer előadhatott zeneműről.

*

Szabados György

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

Szabados György (Budapest, 1939. július 13. – Nagymaros, 2011. június 10.) Kossuth-díjas zeneszerző, zongoraművész.

Életpályája

Édesanyja ismert zenepedagógus volt, már a háború előtt a Kodály-módszer első követői közé tartozott. A mama révén nagy karmesterek (Kleiber, Klemperer) próbáin is jelen lehetett.

Improvizáló tehetsége már gyermekkorában megmutatkozott, már ekkor virtuóz rögtönzéseket mutatott be a zongorán. A középiskola befejezése után – édesapja kérésére – az orvosi egyetemen folytatta tanulmányait, és 1963-ban orvosi diplomát szerzett (ami művészi életének jelentős részében biztos háttérként, megélhetést biztosított számára). Közben magánúton zenét is tanult. A jazz világa hamar megfogta, első nyilvános koncertjét 1955-ben adta, majd 1963-ban játszotta első, kizárólag improvizatív szólóestjét a Dália Jazz Klubban. Politikai okokból azonban sokáig nem kaphatott szélesebb nyilvánosságot: kizárólag kis klubokban léphetett fel.

1972-ben kvintettje (Jávori Vilmos, Kimmel László, Ráduly Mihály, Vajda Sándor) megnyerte a San Sebastian-i Nemzetközi Jazzverseny nagydíját free kategóriában. A következő évben megjelentette első lemezét Esküvő címmel. Ez a felvétel bekerült a The Essential Jazz Records című könyv második kötetébe is, mint a modernitól a posztmodernig tartó időszak 250 legfontosabb albumának egyike. Sajnos azonban a San Sebastian-i versenyprogram hazai előadása az Erkel Színházban botrányba fulladt, ezért továbbra sem kapott lehetőséget rá, hogy koncertjei nagyobb nyilvánosságot kapjanak. A klubok mellett főleg egyetemeken lépett fel. 1975-ben saját kortárs zenei műhelyt alapított a Kassák Klubban, ezt 1988-ig vezette. Ezzel

egy olyan zenei-filozófiai iskola alapjait rakta le, amely többek között Dresch Mihályt és Grencsó Istvánt is elindította a pályáján.

Az 1980-as években, a politikai légkör enyhülése után, alkalma nyílt rendszeres külföldi turnék szervezésére és több új lemezfelvétel elkészítésére, folyamatos alkotói munkára. 1988-ban megalapította a Magyar Királyi Udvari Zenekart (MAKUZ), amely együttesre írt kompozícióinak első számú megszólaltatója lett. Megalapította még ugyanebben az évben a Szabad Zene Nyilvánossága (SZAZEN) klubot is. 2000-ben a zenekara Roscoe Mitchellel közreműködve mutatta be Jelenés című művét, amely a honfoglalás millecentenáriumának alkalmára készült.

Munkásságát több díjjal tüntették ki: 1983-ban Liszt-díjat, 1995-ben Neufeld Anna-émlékdíjat, 2000-ben Magyar Művészetért díjat és Szabó Gábor életműdíjat, 2004-ben a Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetését, 2006-ban Aracs Főnix-díjat, 2011-ben pedig Kossuth-díjat kapott. 71 éves korában, hosszan tartó betegeskedés után hunyt el.

Művészete

Szabados leginkább szólóban, vagy saját együtteseivel koncertezett, de emellett több híres zenésszel is fellépett. Többek között Anthony Braxton, Roscoe Mitchell, Peter Kowald, Johannes és Connie Bauer, Fran van Hove, Evan Pakrer, Jiří Stivín, Ernst-Ludwig Petrovsky, Klenyán Csaba és Vlagyimir Taraszov volt a partnere egy-egy fellépés erejéig.

Komponált balettet Markó Iván részére, táncoperát Nagy József inspirációjára, históriás éneket 1956 emlékére, kantátát Babits Mihály verseire, film- és szertartászenét, vonószenei darabot, és persze számos zongoradarabot és kamarazenei kompozíciót. A zeneszerzés mellett rendszeresen publikált zenei írásokat is. Zeneszerző, zongoraművész és zeneíró volt egy személyben. Az improvizatív kortárs zene Európa-szerte legismertebb alakja volt, akinek zenei alkotói módszerét a kompozíció és a szabad improvizáció harmóniája, illetve a jazz erős hatása jellemezte. Művészetének jelentősége elsősorban abban áll, hogy az 1960-as évek első felében egyszerre nyitott az Észak-amerikai free és avantgárd törekvések, valamint a magyar népzenei gyökerek irányába.

1962–1963-ban ő adta az első free jazz koncerteket Budapesten, amelyek egyrészt meglepték a zenei életet, másrészt szokatlan harmónia- és ritmusvilágukkal, illetve spontán érzelmi hatásukkal új teret nyitottak a magyar jazzéletben, és szinkronban voltak a nemzetközi jazzélet avantgárd törekvéseivel. Elképzelései szétfeszítették az akkori jazzformák és stílusok kereteit. Szabados a rubato jellegű magyar népdal és a Bartók zenéjéből ismert keleti ritmusvilágra építette zenei nyelvezetét, ami a műfaj új dimenzióit tárta fel, és egy erősen kontrollált, de nagy improvizációs lehetőségű muzsikáláshoz vezetett.

Számos zenész körnek és művészi kezdeményezésnek volt az elindítója, vagy a meghatározó alakja. Saját együttese és zeneműhelye mellett ilyen volt a Kassák Klub, a Fonó Budai Zeneház, vagy a GyőrFree egyesület.

Ars poetica

„A kultúra – kihelyezés és kihelyezettség. A folytonosan változó szellemi lét tárgyiasult, kézzel fogható, örökölhető megnyilvánulása. Én ezért jobban szeretek kultuszról beszélni, ami közelebb van az ember belső világához. Mélyebb és fenntartóbb. A kultusz már szakrális dimenzió. Úgy vélem azonban, hogy még ez sem a megfelelő válasz a kérdésre. Szerintem az egyetlen helyes válasz, a "titkok titka" az ember, s egy közösség szellemi tevékenységének legmélyén munkáló sajátos őszerejű szellem, a génusz. Ennek önálló, titkos élete és hatóereje van. Ez nem DNS-kérdés. Ez kizárólag szellemi kategória. Itt azonban, ahol élünk, ez a szó sajnos ma nem kimondható, nem használható. A szellem uralmát, és nem a hegemon, pusztán racionális közeget idézi, ezért nem szereti a hatalom – egyik hatalom sem. Magyar génusz – ennél idejétmúltabb, elképesztőbb fogalmat nemigen lehet kimondani a mai Magyarországon. Kimondásáért a szellem embere gyakorlatilag a közélet periferiájára szorulhat. Magyarországon önazonosság-skizofrénia van. Márpedig minden szellemi és művészi teljesítmény mögött ott áll valami időn kívüli érzet, előkép, látomás, valami akarat, ami közvetlenül nem megfogható, a szó tárgyias értelmében nincs is. Ám "Csak ami nincs, annak van bokra, csak ami lesz, az a virág" – írja József Attila. Halhatatlan sorok ezek. Hogy mi lesz, s ha lesz, az milyen lesz, ennek cselekvésre sarkalló előérzete a génusz birodalma. ”

Méltatása

Kőbányi János az Adytonról

„A cím kettős jelentése metsző pontossággal világítja meg nemcsak a mű, de Szabados gondolatvilága, művészi törekvései lényegét is. Ady neve az újkori magyar történelem legprogresszívabb gondolati irányait és útjait fémjelzi; a 'mi a magyar' sors és identitás legszenvedélyesebb és ugyanakkor leggyötrőbb-mélyebb kereséseit, meghatározás kísérleteit, – az Adyton másik értelme: (Hamvas Béla filozófus Pathomos III. című könyvéből került a darab címéül ez a fogalom a 'legrémesebb szentélyt' jelent.

A mű első szabad, asszociatív tétele az örök emberi vágyat várakozásteli hangulatot, feszültséget intonálja, amely a közösségre találásra, a nagy közösségi rítusra; az ÜNNEP megélésére, az abban való teljes részvételre irányul. A középső rész minden hangja, ritmusa között, megkomponált: maga a szertartás ünnep; a keresett harmónia. A harmadik tétel ismét a szabad improvizációnak nyit teret; himnikus szárnyalása a megtalált harmóniát, a lélek felszabadult békéjét, a megtisztulás feloldódás fenséges méltóságát hirdeti.”

(...)

Szabados György - A szent fénixmadár dürrögései (beszélgetés)

<http://www.jbsz.hu/component/content/article/52-kezdetek-/843-szabados-gyoergy-a-szent-fnix-madar-duerroegesei.html>